

Кафедра соціального права
юридичного факультету ЛНУ імені Івана Франка
Український центр соціально-правових досліджень

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

Випуск 5

Матеріали міжнародної
науково-практичної
конференції

**“Українська правнича наука:
основні тенденції розвитку
в умовах євроінтеграції”**

10 листопада 2017 року

Львів – 2017

УДК 349.2-029:3]:34(477)(063)

У збірнику представлено ститлий виклад доповідей і повідомлень, які доповідалися на міжнародній науково-практичній конференції «Українська правнича наука: основні тенденції розвитку в умовах євроінтеграції» 10 листопада 2017 року.

Матеріали доповідей і повідомлень опубліковано в авторській редакції.

Редакційна колегія:

- проф. Пилипенко П. Д.;
- д.ю.н. Синчук С. М.;
- доц. Бурак В. Я.;
- ас. Швець Д. Ю.;
- ас. Раневич О. Ю.

Актуальні проблеми соціального права. Випуск 5. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Українська правнича наука: основні тенденції розвитку в умовах євроінтеграції» 10 листопада 2017 року. – Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. – 218 с.

© Кафедра соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, 2017

© Український центр соціально-правових досліджень, 2017

© Вид-во “ГАЛИЧ-ПРЕС”

ISBN 978-617-7617-02-9

ISSN 2522-1469

правосуддя зауважив, що «судова реформа, яка нині відбувається в Україні, включає в себе як законодавчі зміни, так і заходи, спрямовані на практичну реалізацію законодавчих новел, «перезавантаження» структури і принципів організації системи правосуддя». Слід зазначити, що Верховна Рада прийняла нові редакції Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу і Кодексу адміністративного судочинства. В усіх трьох кодексах глава четверта має назву «Врегулювання спору за участі судді». Це означає, що замість прийняття спеціального закону про інститут медіації в правову систему України, було вирішено піти шляхом формування судової медіації. Зазначений підхід передбачає розвиток процедури медіації в межах цивільного процесу, що робить його частиною цивільного, кримінального, господарського процесів (в контексті альтернативного вирішення приватно правових спорів), а не складовою матеріального права.

Зазначене рішення має свої недоліки, адже формує дефіцит вичерпних матеріальних норм внутрішньої регуляції, але натомість сприяє накопиченню юридичної практики та її узагальненню, а в майбутньому – стандартів медіаційного правозастосування під час вирішення спору в суді. Окрім того, зазначений підхід підкреслює значення суду в контексті уникнення зловживань у цій царині.

Важливим напрямом формування емпіричної складової медіації, прямо пов'язаної із захистом трудових прав, є формування трудової медіації. Адже в Україні є власний накопичений досвід, який може стати логічним та, водночас, професійним доповненням цієї процедури. Останніми роками в Україні створюються асоціації професійних медіаторів, накопичуються досвід вирішення ними конфліктів у різних сферах людської життєдіяльності. Окремо, для вирішення колективних трудових спорів вже тривалий час функціонує Національна служба посередництва і примирення (далі НСПП). Дослід цієї служби в цій царині є унікальним. Наразі НСПП здійснює професійну підготовку трудових арбітрів (трудова медіаторів), які вже мають професійний досвід у вирішенні трудових спорів. НСПП має список трудових арбітрів в усіх без виключення областях України. Зазначені фахівці можуть бути долучені до вирішення трудових спорів в порядку судової медіації, а НСПП може стати тим органом, який супроводжує порядок розгляду спорів. У разі необхідності, НСПП може розширити свої повноваження не лише на вирішення колективних та індивідуальних трудових спорів, а й, можливо інших категорій спорів. Зрозуміло, що остання позиція є дискусійною

та потребує обговорення. Але подібного обговорення на рівні дискусії національного характеру нині не відбувається.

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що на даний момент, в Україні, не відбулось «схрещення» законодавчої ініціативи розробників законопроектів процесуальних кодексів та спеціального закону про медіацію. Ініціатори законопроектів не дослухаються і до спеціалістів-практиків, що вже працюють у сфері захисту трудових прав. Натомість отриманий досвід та законодавча ініціатива, при поєднанні, могли б запропонувати суспільству більш виважений результат корисної дії.

1. Медіація та судова система. Що? Як? Навіщо?: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sk.ua/sites/default/files/broshura-mediaciya-ta-sudova-sistema_2.pdf

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ У СФЕРІ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЮРИДИЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Мельник К.Ю.

*завідувач кафедри трудового та
господарського права*

*Харківського національного університету
внутрішніх справ,*

д-р юрид. наук, професор

У вересні – жовтні 2017 р. окремі народні депутати України виступили ініціаторами врегулювання на законодавчому рівні відносин у сфері отримання вищої юридичної освіти та доступу до юридичних професій. Так, 28 вересня 2017 р. у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії» № 7147, внесений народними депутатами України О. І. Сироїд, М. Найємом, В. В. Пацканом та ін., 17 жовтня 2017 р. – проект Закону України «Про юридичну освіту та юридичну (правничу) професію» № 7147-1, внесений народними депутатами України С. В. Ківаловим, В. С. Курилом, О. В. Співаковським.

Аналіз норм зазначених законопроектів свідчить, передусім, про спробу обмежити суб'єктів надання вищої юридичної освіти лише ви-

щими навчальними закладами, які входять до сфери управління Міністерства освіти і науки України, а також звзити розуміння юридичних професій в Україні.

Детально зупинимося на окремих нормах законопроектів, які є найбільш радикальними та дискусійними. Так, законопроекти оперують термінами, не відомими національному законодавству: у Проекті № 7147 вживаються, зокрема, терміни «правник», «правнича професія», «правнича школа», у Проекті № 7147-1 – «юридична школа», «провідна юридична школа», «правник (юрист)», «регульована юридична професія».

Звернемо увагу на те, що терміни «правнича школа», «юридична школа», «провідна юридична школа», під якими у проектах розуміється вищий навчальний заклад, суперечать положенням Закону України «Про вищу освіту», в якому вживаються терміни «заклад вищої освіти», «вищий військовий навчальний заклад (заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання)». Також відзначимо, що чинний Класифікатор професій ДК 003:2010 в правовій галузі оперує термінами «юрист», «юрист-міжнародник» (код 2421.2), юрисконсульт (код 2429), а терміна «правник» у ньому немає.

Частина 1 ст. 4 Проекту № 7147 передбачає, що підготовку правника в Україні можуть здійснювати правничі школи, які перебувають у підпорядкуванні центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки (класичні університети, профільні університети), та приватні вищі навчальні заклади, які отримали ліцензію центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Проекту № 7147-1 юридична освіта здобувається в юридичних школах, які перебувають у підпорядкуванні центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки (класичні університети, профільні університети), та приватних вищих навчальних закладах, які отримали ліцензію центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Слід звернути увагу на те, що сьогодні велику частку на ринку надання вищої юридичної освіти займають вищі навчальні заклади, які входять до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України. Це відбувається, передусім, тому, що Міністерство внутрішніх справ України, зокрема Національна поліція України, є найбільшим державним замовником фахівців з вищою юридичною освітою.

Сьогодні вищі навчальні заклади МВС України ефективно поєднують у собі наукову та освітню складову з практичною спрямованістю освітнього процесу. Так, навчальні дисципліни у таких закладах викла-

дають досвідчені професори та доценти; до освітнього процесу залучаються практичні працівники Національної поліції України за різними напрямками її діяльності; курсанти систематично проходять практику в органах Національної поліції України на усіх курсах навчання та залучаються до забезпечення публічного порядку та безпеки. Для завдань освітнього процесу у вищих навчальних закладах МВС України використовується відповідна матеріально-технічна інфраструктура (стрілецькі тири, навчальні полігони, смуги перешкод, спеціалізовані класи, комп'ютерні центри, навчальні райвідділи). Все це дає змогу на високому рівні надавати громадянам вищу юридичну освіту та адаптувати їх до проходження служби у Національній поліції України.

Вищі навчальні заклади системи Міністерства освіти і науки України не мають відповідної інфраструктури, не можуть належним чином забезпечити практичну спрямованість освітнього процесу та адаптування випускників до проходження служби у Національній поліції України. Як показує практика, сьогодні випускники вищих навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України після завершення навчання у більшості своїй не бажають працювати в Національній поліції України, а ті, хто приходить працювати, як правило, довго там не затримуються. Це відбувається тому, що випускники цих закладів не мають практичних навичок у забезпеченні публічного порядку та безпеки, не проходили щорічно практику в органах Національної поліції України та взагалі переважно не можуть виконувати обов'язки в умовах службової дисципліни, чіткої субординації та напруженого режиму служби.

З огляду на вищезазначене, у випадку усунення від процесу добору та навчання власних кадрів Міністерства внутрішніх справ України, поповнити кадровий склад відповідних правоохоронних органів за рахунок інших джерел навряд чи вдасться. Це в кінцевому рахунку може призвести до повної руйнації процесу комплектування Національної поліції України та інших органів, які входять у систему Міністерства внутрішніх справ України, кваліфікованими фахівцями в галузі права.

Ще більше зауважень викликає ст. 21 Проекту № 7147, зокрема ч. 4, яка визначає правничими професіями в Україні лише суддю, адвоката, прокурора та нотаріуса. Частина 6 ст. 21 Проекту № 7147 вводить ще одну категорію – «професійна діяльність в сфері права», до якої належить: 1) проходження державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування на посадах керівників та заступників керівників юридичних служб органів державної влади та органів місцевого само-

врядування із застосуванням стандартів професійної діяльності в сфері права; 2) проходження державної служби в Міністерстві юстиції України та його територіальних підрозділах, із застосуванням стандартів професійної діяльності в сфері права; 3) робота на посадах, пов'язаних з наданням безоплатної правничої допомоги в органах (установах), уповноважених законом на надання такої допомоги; 4) робота на посадах помічника судді, помічника адвоката, помічника прокурора, помічника нотаріуса; 5) науково-викладацька робота в правничій школі.

Виходячи з вищезазначеного автори Проекту № 7147 залишили поза правничими професіями та професійною діяльністю в сфері права поліцейських, тобто осіб, які здійснюють діяльність із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави та протидії злочинності (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»). Слід звернути увагу на те, що така діяльність поліцейських цілком підпадає під визначення мети діяльності правничих професій, що міститься у ч. 2 ст. 21 Проекту № 7147: «Метою діяльності правничих професій є захист прав та свобод людини, у тому числі у стосунках з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також представлення державного обвинувачення у суді».

Крім цього, в Класифікаторі професій ДК 003:2010 до професіоналів у галузі правоохоронної діяльності (код – 2423) віднесені: експерт (органи внутрішніх справ), інспектор (з дипломом спеціаліста), оперуповноважений (з дипломом спеціаліста), слідчий (органи внутрішніх справ), спеціаліст-криміналіст, старший інспектор з особливих доручень, старший оперуповноважений в особливо важливих справах, старший слідчий в особливо важливих справах, а до інших професіоналів у галузі правознавства (код – 2429) – експерт, слідчий, слідчий в особливо важливих справах.

Аналіз вищенаведених та інших норм законопроектів № 7147 від 28.09.2017 та № 7147-1 від 17.10.2017 дозволяє зробити висновок щодо їх невідповідності національному законодавству і сучасним реаліям життя українського суспільства, а також про те, що нічого корисного у життєдіяльність держави такі закони не привнесуть. Взагалі ж вважаю, що практика прийняття окремих законів з різних галузей вищої освіти та окремих професій призведе до ще більшого розпорошення національного законодавства, нагромадження нормативно-правових актів різного рівня та дублювання нормативного матеріалу в актах національного законодавства. Все це негативним чином позначиться на правозас-